

Marengo, het mythische paard van Napoleon

Auteur: **Redactie**

4 januari 2022

Napoleon Bonaparte is zo bekend, dat veel mensen vandaag de dag nog weten dat een van zijn lievelingspaarden *Marengo* heette. Dit zou een grijswitte **Arabier** zijn geweest, vernoemd naar de Slag bij Marengo van juni 1800, toen Napoleon in Italië op het nippertje een Oostenrijks leger versloeg. Over het paard Marengo is echter nauwelijks iets bekend en sommige historici betwijfelen zelfs of het **dier** überhaupt heeft bestaan.

In het Nationale Legermuseum in Londen is echter wel een skelet te zien waarvan beweerd wordt dat het van de beroemde Marengo is. Maar hoe zeker is dit? Duidelijk is in ieder geval dat Napoleon gedurende zijn leven een groot aantal paarden bereed, zeker honderdvijftig. En het was soms een spektakel om hem te zien rijden, dat vond althans zijn secretaris Agathon Jean François Fain die ooit schreef:

*“Hij reed roekeloos en gevaarlijk. Hij hing voorover in het zadel, hield de teugels los in zijn **rechterhand** terwijl hij zijn linkerarm vrij liet en zijn hele lichaam bewoog op het ritme van het paard.”*

Lang niet al de namen van de paarden van Napoleon zijn bekend. Voor wat betreft de beroemde Marengo is het bijzonder dat deze naam helemaal niet voorkomt in de registers van de keizerlijke stallen of in andere Franse archieven. Volgens de Australische onderzoekster Jill Hamilton, die een **heel boek** schreef over “Napoleons mythische paard”, was Marengo mogelijk de bijnaam van een paard dat onder een andere naam stond ingeschreven: ‘Ali’. Deze grijswitte schimmel was in **Egypte** buitgemaakt en in 1799 door Napoleon meegenomen naar **Frankrijk**. Tijdens de Slag bij Marengo waar het dier naar zou zijn vernoemd, bereed Napoleon de viervoeter overigens niet. Het paard werd toen op stal echter wel continu voor hem beschikbaar gehouden.

Deze mogelijke ‘Marengo’ deed in 1812 ook geen dienst tijdens de desastreus verlopen **Veldtocht naar Rusland**. In die tijd verbleef het paard als dekhengst in Normandië. In 1815, toen Napoleon na een ballingschap op Elba terugkeerde in Parijs, werd het dier weer opgenomen in de stallen van de Tuilerieën. Kort daarna zou het dier ook aanwezig zijn geweest bij de **Slag bij Waterloo**. Vast staat dat Napoleon het paard toen niet bereed. Het enige paard waarop de keizer die dag reed was namelijk *Désirée*, een paard dat vernoemd was naar Napoleons kortstondige verloofde Desirée Clary, de latere koningin van Zweden en Noorwegen.

Een beroemdheid

Na de nederlaag van Napoleon bij Waterloo werd de voormalige keizer overgebracht naar Sint Helena waar hij tot zijn dood in ballingschap zou verblijven. Een Britse luitenant ontfermde zich ondertussen over een van de paarden in de keizerlijke stallen. Dat het om een keizerlijk rijpaard ging leidde hij af aan een het tuigage en aan het feit dat een letter ‘N’ als brandmerk op de huid van het dier was aangebracht. Het paard werd kort hierna verkocht aan een luitenant-kolonel van de *Grenadier Guards*. In Engeland ontpopte het paard – waarvan

dus beweerd werd dat het de keizerlijke ‘Marengo’ was – zich tot een enorme bezienswaardigheid. Nu de Franse keizer definitief was verslagen brak in het land volgens Jill Hamilton een heuse ‘Napoleomania’ uit en via Marengo kon het publiek gevoelsmatig heel dicht in de buurt komen van de ooit zo gevreesde Napoleon. Het is waarschijnlijk aan deze negentiende-eeuwse Napoleon-gekte te danken dat veel mensen vandaag de dag gelijk aan Marengo denken, wanneer gesproken wordt over hét paard van Franse keizer.

De schilder James Ward maakte in 1824 zelfs een groot schilderij waarop het dier op een strand is afgebeeld. Het paard kijkt naar de horizon en de ondergaande zon, alsof het verlangt naar zijn oude baas, die daar ergens, heel ver weg in ballingschap verkeert.

Marengo – James Ward, 1824 (Privécollectie)

In de jaren hierna deed men nog een onsuccesvolle poging om Marengo te gebruiken als dekhengst. In 1832 overleed het dier, op achtendertigjarige leeftijd. Het was de bedoeling het paard te prepareren zodat het opgezet kon worden. Dit gebeurde echter nooit. De huid van Marengo raakte zoek. Wat restte was het skelet. Dat is tegenwoordig nog te bewonderen in het Legermuseum in Londen. Incompleet, twee hoeven ontbreken. Een daarvan werd ooit als snuifdoos geschonken aan de officieren van de Grenadier Guards. De andere hoef is net als de huid kwijtgeraakt.

In 2017 werd het skelet gerestaureerd. Volgens curatoren van het legermuseum was dat hard nodig omdat het dier in de negentiende eeuw op vrij amateuristische wijze was opgezet.

Vizir

Vizir, paard van Napoleon

Een ander paard van Napoleon is nog wel in opgezette staat te bewonderen: *Vizir*. Deze witte Arabische volbloed kreeg de Franse keizer in 1805 van de Turkse sultan Selim III. Het dier vergezelde Napoleon tien jaar lang en werd onder meer bereden tijdens de slagen bij Jena (1806) en Eylau (1807) in Pruisen. Het reisde later ook mee naar Sint-Helena en werd na zijn dood geprepareerd. Het paard is tegenwoordig te bekijken in het Musée de l’Armée in Parijs. Op de linker dij is een gekroonde ‘N’ te zien. Ook over dit paard bestaan echter twijfels. Niet iedereen is ervan overtuigd dat het daadwerkelijk het paard is waarop Napoleon tijdens de hierboven genoemde slagen reed. Het Franse legermuseum denkt dat het daadwerkelijk om Vizir gaat, maar maakt met de tekst ‘*Si c’est bien lui*’ (Als het hem is) op een tentoonstellingsbordje voor de zekerheid wel een klein voorbehoud.